

Läroarutbildning och lärare

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 76 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2003. Yrkandena handlar om tillgången på lärare, läroarutbildningens struktur, alternativa läroarutbildningar, utbildning i specialpedagogik, vissa kunskapsområden i läroarutbildningen, kompetensutveckling, läroarlegitimation, andra frågor om läroaryrket och några övriga frågor.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

Många yrkanden har behandlats av riksdagen en eller flera gånger tidigare. Den pågående beredningen av Skollagskommitténs förslag motiverar avstyrkandet av andra yrkanden. Utskottet avstyrker 16 yrkanden med hänvisning till att de gäller frågor som enligt gällande ansvarsfördelning, som motionärerna inte föreslår skall förändras, skall avgöras av andra än statsmakterna.

I betänkandet finns reservationer från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Därtill finns särskilda yttranden från Moderaterna och Kristdemokraterna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	9
Utskottets överväganden	10
Tillgången på lärare	10
Läraryrket i övrigt.....	24
Läraryrket i övrigt.....	24
Övriga frågor	27
Andra motionsyrkanden	28
Reservationer.....	30
1. Ökad rekrytering till läraryrket i allmänhet (punkt 1) – m, fp, kd, c	30
2. Fler lärare med utländsk bakgrund (punkt 2) – fp	30
3. Fler förskollärare (punkt 3) – fp, kd, c.....	31
4. Lektorstjänster (punkt 4) – m, fp, kd	31
5. Förändring av läraryrket i allmänhet (punkt 5) – m.....	32
6. Förändring av läraryrket i allmänhet (punkt 6) – fp.....	33
7. Kompletterande läraryrket för akademiker (punkt 7) – m, fp, kd.....	33
8. Utvärdering av ämneskunskaperna i den nya läraryrket (punkt 8) – m, fp, kd.....	34
9. Finansiering av de verksamhetsförlagda studierna inom läraryrket (punkt 9) – fp, kd.....	34
10. Särskild förskolläraryrket (punkt 10) – m, fp	35
11. Alternativa läraryrket (punkt 11) – m, fp, kd.....	35
12. Utbildning i specialpedagogik (punkt 12) – m, fp	36
13. Utbildning i specialpedagogik (punkt 13) – kd, c.....	37
14. Kunskaper om funktionshinder (punkt 14) – fp.....	37
15. Kunskaper om sex och samlevnad (punkt 15) – v	38
16. Kunskaper om konflikthantering (punkt 16) – c.....	38
17. Kompetensutveckling för lärare (punkt 17) – fp.....	39
18. Kompetensutveckling för lärare (punkt 18) – kd.....	39
19. Kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m. (punkt 19) – kd	40
20. Kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m. (punkt 20) – v	40

21. Lärarlegitimation (punkt 22) – fp, kd	41
22. Lärarlegitimation (punkt 22) – m	41
23. Lärarlegitimation (punkt 22) – c.....	42
24. Ledarskap i skolan (punkt 23) – m.....	43
25. Värnande av läraryrkets kompetens (punkt 24) – fp.....	44
26. Åtgärder för att motverka lärarnas stress (punkt 25) – kd	44
27. Karriärmöjligheter för lärare (punkt 26) – m, fp, kd, c.....	45
28. Mentorskap i förskolan (punkt 27) – fp.....	45
29. Kontakter mellan gymnasielärarna och forskningen (punkt 28)	
– kd.....	46
30. Mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska	
utbildningen (punkt 29) – v.....	46
Särskilda yttranden.....	48
1. Andra motionsyrkanden (punkt 30) – m.....	48
2. Andra motionsyrkanden (punkt 30) – kd.....	48
Bilaga	49
Förteckning över behandlade förslag	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Ökad rekrytering till läraryrket i allmänhet

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub369 yrkande 1,
2003/04:Ub392 yrkande 14,
2003/04:Ub417 yrkande 4 och
2003/04:Ub497 yrkande 1.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Fler lärare med utländsk bakgrund

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub418 yrkande 2.

Reservation 2 (fp)

3. Fler förskollärare

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub438 yrkande 14,
2003/04:Ub495 och
2003/04:Ub497 yrkande 12.

Reservation 3 (fp, kd, c)

4. Lektorstjänster

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub369 yrkande 5 och
2003/04:Ub417 yrkande 1.

Reservation 4 (m, fp, kd)

5. Lärare i hem- och konsumentkunskap

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub457 yrkande 1.

6. Lärare i teckenspråk

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub299.

7. Förändring av lärarutbildningens struktur

Riksdagen avslår motionerna
 2003/04:Ub276 yrkande 32,
 2003/04:Ub369 yrkande 2 och
 2003/04:Ub417 yrkandena 8 och 10–12.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (fp)

8. Kompletterande lärarutbildning för akademiker

Riksdagen avslår motionerna
 2003/04:Ub369 yrkande 4 och
 2003/04:Ub497 yrkande 6.

Reservation 7 (m, fp, kd)

9. Utvärdering av ämneskunskaperna i den nya lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
 2003/04:Ub497 yrkande 4.

Reservation 8 (m, fp, kd)

10. Finansiering av de verksamhetsförlagda studierna inom lärarutbildningen

Riksdagen avslår motionerna
 2003/04:Ub417 yrkande 9 och
 2003/04:Ub497 yrkande 5.

Reservation 9 (fp, kd)

11. Särskild förskollärarutbildning

Riksdagen avslår motion
 2003/04:Ub416 yrkande 2.

Reservation 10 (m, fp)

12. Alternativa lärarutbildningar

Riksdagen avslår motion
 2003/04:Ub290 yrkande 12.

Reservation 11 (m, fp, kd)

13. Utbildning i specialpedagogik

Riksdagen avslår motionerna
 2003/04:Ub220 yrkande 7,
 2003/04:Ub388 yrkande 2,
 2003/04:Ub392 yrkande 17 och
 2003/04:So504 yrkande 27.

Reservation 12 (m, fp)

Reservation 13 (kd, c)

14. Kunskaper om funktionshinder

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub417 yrkande 7.

Reservation 14 (fp)

15. Kunskaper om dyslexi

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub289 yrkande 2.

16. Kunskaper om sex och samlevnad

Riksdagen avslår motion
2003/04:So419 yrkande 4.

Reservation 15 (v)

17. Kunskaper i frågor om homo- och bisexuella och transpersoner

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub428 yrkande 9 och
2003/04:Ub437 yrkande 9.

18. Kunskaper om konflikthantering

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub245 yrkande 1 och
2003/04:Ub288 yrkande 1.

Reservation 16 (c)

19. Kunskaper för att stärka elevernas psykiska hälsa

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub398 yrkande 6.

20. Kompetensutveckling för lärare

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub417 yrkande 14,
2003/04:Ub439 yrkande 22,
2003/04:Ub497 yrkandena 10 och 11 och
2003/04:Ub498 yrkande 23.

Reservation 17 (fp)

Reservation 18 (kd)

21. Kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub292 yrkandena 6 och 7 och
2003/04:So643 yrkande 7.

Reservation 19 (kd)

Reservation 20 (v)

22. Lärarlegitimation

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub369 yrkande 3,
2003/04:Ub392 yrkande 18,
2003/04:Ub416 yrkande 4,
2003/04:Ub417 yrkande 3,
2003/04:Ub439 yrkande 21,
2003/04:Ub497 yrkande 8 och
2003/04:Ub498 yrkande 19.

Reservation 21 (fp, kd)

Reservation 22 (m)

Reservation 23 (c)

23. Ledarskap i skolan

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub369 yrkande 6.

Reservation 24 (m)

24. Värnande av läraryrkets kompetens

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub417 yrkande 15.

Reservation 25 (fp)

25. Åtgärder för att motverka lärarnas stress

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub497 yrkande 9.

Reservation 26 (kd)

26. Karriärmöjligheter för lärare

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub392 yrkande 16.

Reservation 27 (m, fp, kd, c)

27. Mentorskap i förskolan

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub416 yrkande 3.

Reservation 28 (fp)

28. Kontakter mellan gymnasielärarna och forskningen

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub498 yrkande 24.

Reservation 29 (kd)

29. Mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub292 yrkande 21.

Reservation 30 (v)

30. Lämplighetsprövning av lärarstudenter inför verksamhetsförlagd utbildning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub445.

31. Andra motionsyrkanden

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkande 40,
2003/04:Ub368 yrkande 11,
2003/04:Ub382 yrkande 2,
2003/04:Ub389 yrkande 1,
2003/04:Ub392 yrkande 30,
2003/04:Ub398 yrkande 5,
2003/04:Ub417 yrkande 2,
2003/04:Ub441 yrkande 9,
2003/04:Ub469,
2003/04:Ub478,
2003/04:Ub497 yrkandena 2 och 3,
2003/04:Ub517 yrkande 1,
2003/04:So205 yrkande 4,
2003/04:So414 yrkande 3 och
2003/04:So504 yrkande 28.

Stockholm den 11 mars 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Anna Ibrisagic (m), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c), Tobias Billström (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s) och Lennart Gustavsson (v).

Redogörelse för ärendet

Under allmänna motionstiden 2003 väcktes ett stort antal motioner med yrkanden rörande lärarutbildning och lärare. Två yrkanden som berörde budgeten för 2004 behandlades i utskottets betänkande 2003/04:UbU1. Övriga yrkanden behandlas här.

Utskottet tar i tur och ordning upp yrkanden som handlar om tillgången på lärare, lärarutbildningens struktur, alternativa lärarutbildningar, utbildning i specialpedagogik, vissa kunskapsområden i lärarutbildningen, kompetensutveckling, lärarlegitimation, andra frågor om läraryrket och några övriga frågor. Sist tar utskottet upp yrkanden i frågor där det enligt gällande ansvarsfördelning ankommer på andra än statsmakterna att fatta beslut.

Utskottets överväganden

Tillgången på lärare

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkandena om ökad rekrytering av lärare bör avslås med hänvisning till beslutade examinationsmål och pågående åtgärder.

Jämför reservationerna 1 (*m, fp, kd, c*), 2 (*fp*), 3 (*kd*) och 4 (*m, fp, kd*).

Gällande bestämmelser

Varje lärosäte beslutar självt om sitt utbildningsutbud och dimensioneringen av de utbildningar som ges där, inom ramen för det utbildningsuppdrag som regeringen givit. Regeringen har fastställt mål för antalet som skall examineras med lärarexamen under perioden 2001–2004 och angett planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008. Dessa examensmål anges i regleringsbrevet till varje berört lärosäte.

Dessa examensmål innebär totalt för landet att under perioden 2001–2004 skall 12 600 lärare med inriktning mot tidigare skolår examineras och 14 190 lärare med inriktning mot senare skolår. För den period som därefter följer, åren 2005–2008, är motsvarande examensmål 13 300 respektive 14 750.

I regleringsbrev till universitet och högskolor har regeringen också föreskrivit att lärosäten som bedriver lärarutbildning skall besluta om dimensioneringen av olika ämneskombinationer, inriktningar och specialiseringar i lärarutbildningen efter hörande av Högskoleverket och Statens skolverk. I anslutning till examensmålen för lärarexamen med inriktning mot tidigare skolår sägs i regleringsbrevet för 2004 att för lärarexamen med inriktning mot tidigare år skall särskilt behovet av lärare i förskola och förskoleklass beaktas. För lärarexamen med inriktning mot senare år skall särskilt behovet av yrkeslärare beaktas.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Ökad rekrytering till läraryrket i allmänhet tas upp i motioner från fyra partier.

Enligt Moderata samlingspartiet i motion 2003/04:Ub369 yrkande 1 har lärarna en mycket viktig uppgift att fylla i samhället. Flera lärare lämnar skolan redan några år efter utbildningen, medan andra slutar sitt yrkesarbete i förtid. Motionärerna anser det osäkert om samhället klarar att utbilda de lärare som behövs.

Folkpartiet skriver i motion 2003/04:Ub417 yrkande 4 att lärarbristen är akut. Det måste utbildas fler lärare. Den allvarligaste konsekvensen av lärarbristen är att så många som var femte person som undervisar i skolan saknar

utbildning för den lärartjänst han eller hon innehar. Särskilt inriktningen mot matematik/naturvetenskap inom lärarutbildningen lider stor brist på studenter. Att den kompletterande lärarutbildning som krävs för den som har läst ämnesutbildning tidigare numera är förlängd till tre terminer verkar enligt Folkpartiet avskräckande.

Enligt Kristdemokraterna i motion 2003/04:Ub497 yrkande 1 kan det om tolv år komma att saknas 55 000 lärare i Sverige. Uppgiften är hämtad ur en rapport från Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS). Detta visar hur betydelsefullt det är att åtgärder vidtas för att göra läraryrket mera attraktivt. Lärarbristen är dessutom inte bara generell. Vissa specialiseringar inom läraryrket har särskilt stor brist på utbildad personal. Det finns därmed anledning att se över olika åtgärder som kan krävas för att tillgodose en tryggad lärarförsörjning, heter det i motionen.

Centerpartiet skriver i motion 2003/04:Ub392 yrkande 14 att regeringen inte har dimensionerat lärarutbildningen så att den tillnärmelsevis kommer att räckas för att tillgodose behovet. Trots vetskapen om att det behövs fler lärare utbildas det färre, skriver motionärerna. Regeringen bör enligt deras mening återkomma med ett förslag om hur man skall komma till rätta med lärarbristen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Som redovisats ovan höjs examinationsmålen för lärarexamen under nästa fyraårsperiod. Utskottet utgår från att lärosätena gör de omprioriteringar av sitt utbildningsutbud som kan bli nödvändiga för att uppfylla dessa examinationsmål.

För personer som arbetar som lärare i skolväsendet utan att ha föreskriven behörighet har regeringen satsat på s.k. särskild lärarutbildning (SÄL). Medel har avsatts på statsbudgeten för att under perioden 2002–2006 utbilda 4 000 personer som är anställda i skolväsendet till lärarexamen.

Enligt uppgifter från SCB ökade antalet nybörjare i olika slag av lärarutbildning från 2000/01 till 2002/03 med drygt 3 900 personer.

Till lärarutbildningar ökade antalet sökande inför vårterminen 2004 med 19 % jämfört med föregående vårtermin.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub418 yrkande 2 att det skall utredas hur **fler lärare med utländsk bakgrund** kan rekryteras. Motionärerna skriver att det är viktigt att det bland skolans personal finns personer med utländsk bakgrund, inte minst för att det för alla elever i skolan skall göras tydligt att förebilder, auktoriteter och akademiker kan ha olika bakgrund.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att få fler lärare med utländsk bakgrund i den svenska skolan. Höskoleverket prövar varje år ett stort antal ansökningar från personer med utländsk högskoleutbildning om behörighetsbevis som lärare i Sverige. De senaste åren har i genomsnitt knappt 250 nya behörighetsbevis per år utfärdats. AMS har under åren 2001–2003 förfogat över ca 100 miljoner kronor årligen för kompletterande utbildningar för invandrare, bl.a. till bristyrken som läraryrket. På regeringens

uppdrag har Högskoleverket följt upp all kompletterande utbildning för utländska akademiker som ägde rum inom högskolan (oavsett hur utbildningen finansierades) under åren 2000/01–2002/03. Uppföljningen, som byggde bl.a. på enkäter till lärosätena, redovisades hösten 2003 i rapporten *Ett svenskt kvitto?*. Utskottet har från Högskoleverket inhämtat att uppgifterna från lärosätena innebär att antalet studenter som där bedrev lärarkomplettering var 306 personer. Inom ramen för SÅL-projektet kommer vidare 17 utländska lärare att under 2004 göra en introduktionsperiod i en svensk skola för att, efter genomförd introduktionsperiod, kunna få behörighetsbevis som lärare.

Kristdemokraterna begär i motion 2003/04:Ub497 yrkande 12 åtgärder för att **öka rekryteringen av förskollärare**. De som inom den nya lärarutbildningen väljer att bli förskollärare är alarmerande få, framhåller motionärerna. Även i motion 2003/04:Ub438 yrkande 14 tar Kristdemokraterna upp behovet av fler utbildade förskollärare. Andelen utbildade förskollärare inom barnomsorgen sjunker, heter det i motionen, och därför måste man satsa på att utbilda fler förskollärare bl.a. genom att vidareutbilda de nuvarande barnskötarna.

I motion 2003/04:Ub495 (s) framhåller motionärerna att det krävs stimuleringsåtgärder för att locka fler att utbilda sig till förskollärare.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivande.

Som redovisats ovan har regeringen uppdragit åt lärosätena att inom utbildningen av lärare för tidigare år särskilt beakta behovet av lärare för förskolan och förskoleklassen.

Moderaterna och Folkpartiet vill att regeringen skall vidta åtgärder för att det skall bli **fler lektorstjänster** i skolväsendet.

Enligt Moderaternas motion 2003/04:Ub396 yrkande 5 har kommunerna inte visat något intresse för frågan, och därför borde nya lösningar prövas. En lösning kan vara lektorer som tjänstgör såväl inom gymnasieskolan som inom högskolan, en annan kan vara samverkan med företag. Regeringen bör ta initiativ för att åstadkomma sådan samverkan, heter det i motionen.

Folkpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub417 yrkande 1 att en plan bör upprättas där målet skall vara att var tionde gymnasielärare är lektor inom en femårsperiod. Skolverket bör aktivt verka för att detta mål nås.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivande.

Liksom när motsvarande yrkanden behandlats vid tidigare riksmöten (senast i bet. 2002/03:UbU4 s. 24) hänvisar utskottet till 2 kap. 3 § skollagen (1985:1100). Där föreskrivs att varje kommun och landsting skall sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning anställa lärare som har forskarutbildning. Utskottet utgår från att skolhuvudmännen tar denna lagstadgade skyldighet på allvar. Den närmare utformningen av lärartjänstorganisationen är och bör förbli deras ansvar.

I samband med beslutet om att införa den nya lärarutbildningen godkände riksdagen en forskningsstrategi för lärarutbildning (prop. 1999/2000:135, bet.

2000/01:UbU3, rskr. 2000/01:5). Den innebar att forskning och forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen tillfördes ökade resurser, dels genom att lärosätena ålades att avsätta medel för detta inom sina egna ramar, dels genom att det inom Vetenskapsrådet inrättades en utbildningsvetenskaplig kommitté som fick medel att fördela till utbildningsvetenskaplig forskning av hög vetenskaplig kvalitet. I syfte att stärka villkoren för en sammanhållen lärarutbildning inklusive forskning och i förekommande fall forskarutbildning infördes en bestämmelse i högskolelagen om att lärosäten som ger lärarutbildning skall ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning som knyter an till sådan utbildning. Genom dessa åtgärder räknar utskottet med att de som genomgår lärarutbildning kommer att ha en starkare anknytning till forskning om lärande än vad som har varit vanligt inom lärarutbildningarna i tidigare former.

I motion 2003/04:Ub457 (c) yrkande 1 begär motionärerna åtgärder för att råda bot på den nuvarande stora bristen på ***lärare i hem- och konsumentkunskap***.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Lärosätena skall – som nämnts ovan – samråda med Högskoleverket och Statens skolverk innan de beslutar om dimensioneringen av olika ämneskombinationer och inriktningar i sin lärarutbildning. Skolverket skall i samverkan med Högskoleverket och Statistiska centralbyrån senast den 1 juni varje år redovisa en samlad bedömning av tillgång och behov av lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning.

Det stora behovet av ***fler utbildade lärare i teckenspråk*** lyfts fram i motion 2003/04:Ub299 (kd). Med fler utbildade lärare kommer teckenspråket att spridas i samhället, vilket kommer att innebära mer jämlikhet för döva i Sverige. Enligt en grov beräkning arbetar ca 250 utbildade teckenspråklärare i landet, skriver motionären.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Det är enligt utskottets uppfattning värdefullt att intresset för att lära sig teckenspråk sprids i samhället. Även på denna punkt hänvisar utskottet emellertid till vad som nyss sagts om ansvaret för dimensionering av lärarutbildningens olika ämneskombinationer m.m. Utskottet har inhämtat att Örebro universitet och Malmö högskola innevarande läsår anordnar lärarutbildning i teckenspråk. Denna utbildning vänder sig till hörande studenter.

Lärarytbildningens struktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om lärarytbildningens struktur. Utskottet hänvisar till variationsmöjligheterna i den nya lärarytbildningen, den pågående utvärderingen av denna utbildning och det pågående arbetet med att lokalt reglera ersättningsfrågorna vid verksamhetsförlagd utbildning.

Jämför reservationerna 5 (m), 6 (fp), 7 (m, fp, kd), 8 (m, fp, kd), 9 (fp, kd) och 10 (m, fp).

Gällande bestämmelser

Utbildningen till lärarexamen skall, enligt examensordningen som utgör bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), omfatta tre integrerade utbildningsområden: ett allmänt utbildningsområde om 60 poäng, ett utbildningsområde med en eller flera inriktningar om minst 40 poäng mot ämne eller ämnesområde och ett utbildningsområde med specialisering om minst 20 poäng. I det allmänna utbildningsområdet skall ingå tvärvetenskapliga ämnesstudier om minst 30 poäng. Examensordningen anger också antalet poäng som krävs för lärare av olika slag. Poängkraven varierar mellan 120 poäng för lärare i yrkesämnena i gymnasieskolan, 140 poäng för lärare i förskola och förskoleklass samt grundskolans tidigare år och fritidsverksamhet och 180 poäng för lärare i grundskolans senare år och i gymnasieskolan i andra ämnen än yrkesämnena.

Av det allmänna utbildningsområdet skall minst 10 poäng vara verksamhetsförlagda. Minst 10 poäng per inriktning skall likaså vara verksamhetsförlagda.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Moderata samlingspartiet och Folkpartiet föreslår tillkännagivanden om **förändringar i lärarytbildningens struktur**.

Enligt Moderaterna i motion 2003/04:Ub276 yrkande 32 har i den nya lärarytbildningen ämneskunskaperna blivit eftersatta. De anser också att det stora allmänna utbildningsområdet ger för litet utrymme för de olika krav som finns på skolans olika nivåer. Antagningskraven till utbildningen borde vara högre, t.ex. när det gäller kunskaper i svenska. Blivande lärare måste vara säkra i basämnena så att de känner trygghet i att förmedla kunskap, heter det i motionen. Samma synpunkter framförs i Moderaternas motion 2003/04:Ub369 yrkande 2. Där sägs också att det borde finnas ett större inslag av ämneskunskaper och koppling till forskningen och dess utveckling inom respektive ämnesområde.

Folkpartiet hävdar i motion 2003/04:Ub417 att kvaliteten på lärarytbildningen måste höjas. Följden av införandet av det allmänna utbildningsområdet med 60 poäng har blivit att ämnesstudierna för gymnasielärare minskar

med upp till 60 poäng (yrkande 8). Systemet med enhetslärare riskerar att försvaga lärarnas ämneskunskaper (yrkande 10). Utbildningen av lärare för grundskolans tidigare år bör utökas med en termin till 160 poäng för att ge utrymme för mer studier av läs- och skrivinlärning (yrkande 11). Mer praktik inom lärarutbildningen får inte ske på bekostnad av ämneskunskaper (yrkande 12).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Motsvarande yrkanden har behandlats av riksdagen flera gånger tidigare, senast i betänkande 2002/03:UbU4 s. 14 f. Liksom då hänvisar utskottet till behandlingen av propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3, rskr. 2000/01:5), då motsvarande motionsyrkanden utförligt behandlades och bemöttes.

Det är fortfarande utskottets uppfattning att motionärernas farhågor för enhetslärare utan gedigna ämneskunskaper är ogrundade. Examensordningen anger olika krav både på omfattning och innehåll i lärarexamen avsedd för olika delar av skol- och förskoleverksamheten. Utskottet vill påminna om att 30 av de 60 poängen inom det allmänna utbildningsområdet skall vara tvärvetenskapliga ämnesstudier. Lärarutbildningens nya struktur ger möjlighet att utbilda en lärarkår som har stora gemensamma yrkeskunskaper, samtidigt som det ges utrymme för stor individuell variation genom sammansättningen av inriktningar och specialiseringar.

Enbart goda ämneskunskaper är enligt utskottets mening ingen garanti för att en lärare skall kunna skapa goda betingelser för lärande. Studenterna måste i sin utbildning ges utrymme att aktivt reflektera över kunskapssyn, kunskapsinnehåll och kunskapsurval, satt i relation till hur barn och elever lär sig. Det är av värde att delar av dessa studier genomförs i den praktiska undervisningsmiljön genom de verksamhetsförlagda studierna.

Den nya lärarutbildningen ger utrymme för utbildning om läs- och skrivutveckling både i form av inriktning och i form av specialisering. Sådana möjligheter erbjuds också vid flera av de högskolor som har lärarutbildning. Utskottet kan inte ställa sig bakom Folkpartiets förslag om en generell förlängning av lärarutbildningen för tidigare år.

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna tar i sina motioner upp längden på den **kompletterande lärarutbildning som fordras för akademiker** som tidigare skaffat sig ämnesutbildning utanför lärarutbildningen.

Moderaterna anser enligt motion 2003/04:Ub369 yrkande 4 att akademiker med examen i relevanta ämnen skall bli behöriga lärare efter två terminers kompletterande lärarutbildning. Samma yrkande görs i Kristdemokraternas motion 2003/04:Ub497 yrkande 6. Även Folkpartiet tar upp samma tanke i anslutning till yrkande 4 i motion 2003/04:Ub417. Det yrkandet har utskottet behandlat ovan.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Det allmänna utbildningsområdet i den nya lärarutbildningen omfattar 60 poäng. Personer som har en annan examen i för skolan relevanta ämnen och som vill skaffa sig lärarexamen gör normalt detta genom studier av det all-

männa utbildningsområdet. Detta utbildningsområde omfattar för läraryrket centrala kunskapsområden som är viktiga för alla lärare, oavsett vilken del av skolan de skall tjänstgöra i, samt tvärvetenskapliga ämnesstudier. Huruvida någon del av studentens tidigare ämnesstudier kan tillgodoräknas för det allmänna utbildningsområdet är en fråga som skall avgöras av respektive lärosäte. Utskottet är inte berett att förorda att kompletteringen till lärarexamen generellt skall begränsas till 40 poäng.

Kristdemokraterna skriver i motion 2003/04:Ub497 yrkande 4 att **ämneskunskaperna** kom i skymundan vid den senaste lärarutbildningsreformen. Vid en kommande **utvärdering** av lärarutbildningen är det angeläget att särskilt utreda hur ämneskunskaperna framgent kan stärkas, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Enligt utskottets mening stämmer det inte att ämneskunskaperna kommit i skymundan. Högskoleverket har fått i uppdrag att under 2004 utvärdera utbildningen till lärarexamen. En plan för utvärderingen har nyligen ingetts till regeringen.

Folkpartiet och Kristdemokraterna tar i motionerna 2003/04:Ub417 yrkande 9 respektive 2003/04:Ub497 yrkande 5 upp **finansieringen av de verksamhetsförlagda studierna inom lärarutbildningen**.

Enligt Folkpartiet har den ersättning som kommunerna får från högskolorna för att ta emot lärarstudier i skolorna inte höjts sedan 1993. Samma sak påtalas av Kristdemokraterna, som hävdar att den verksamhetsförlagda utbildningen präglas av stora problem och att tusentals studenter runt om i landet inte får sin verksamhetsförlagda utbildning. Regeringen måste snarast se till att lösa frågan om ersättningar mellan lärosätena med lärarutbildning och partnerskolorna, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Redan i augusti 2002 utsåg regeringen en förhandlare med uppdrag att lämna förslag till en överenskommelse mellan staten och Svenska Kommunförbundet när det gäller den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. Under förhandlingarnas gång kom emellertid Utbildningsdepartementet och Kommunförbundet fram till en gemensam syn på den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. Denna samsyn innebär bl.a. att ekonomiska och andra villkor bör avtalas på lokal nivå. Arbete med detta pågår nu runt om i landet, och avtal har slutits i flera fall.

Enligt Folkpartiet i motion 2003/04:Ub416 yrkande 2 behövs det en **särskild förskollärarytbildning**. Motionärerna är inte nöjda med att en stor del av utbildningen på många högskolor är gemensam för blivande förskollärare och t.ex. blivande gymnasielärare, trots att uppgifterna kommer att vara helt olika ute i arbetslivet. Den särskilda förskollärarytbildningen skall vara fokuserad på att främja barnens förmåga att lära genom lek.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Inom det allmänna utbildningsområdet skall studenterna få kunskaper inom områden som är centrala för alla lärare, såsom frågor om lärande, undervisning, specialpedagogik, socialisation, skolans och förskolans sam-

hällsuppdrag och värdegrund. Examensordningens föreskrifter innebär att utbildningen skall ge blivande förskollärare de kunskaper och färdigheter som de behöver för att förverkliga förskolans mål, som i sin tur definieras i läroplanen för förskolan (Lpfö 98). I läroplanen sägs bl.a. att verksamheten i förskolan skall främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter.

Alternativa lärarutbildningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att stimulera utvecklingen av alternativa lärarutbildningar. Utskottet hänvisar till de möjligheter som redan finns.

Jämför *reservation 11 (m, fp, kd)*.

Motion och utskottets ställningstagande

Moderata samlingspartiet framför i motion 2003/04:Ub290 yrkande 12 sin uppfattning att det är viktigt att stimulera utvecklingen av **alternativa lärarutbildningar**. Staten bör enligt motionärerna noga pröva förutsättningarna för att ställa sådana utbildningar under statlig tillsyn och tilldela dem statsbidrag. Däremot finns det ingen anledning att ställa samma krav på innehållet som görs på statliga utbildningar, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Det sätt på vilket regeringen i examensordningen styr den nya lärarutbildningen lämnar stort utrymme åt lärosätena att profilera utbildningen. Det närmare innehållet i de kurser som leder till lärarexamen bestäms lokalt av varje lärosäte. Lagen om tillstånd att utfärda vissa examina (1993:792) ger enskilda utbildningsanordnare möjlighet att ansöka hos regeringen om examensrätt för att kunna utfärda lärarexamen. I så fall gäller de villkor för lärarexamen som anges i examensordningen.

Lärarhögskolan i Stockholm anordnar i samarbete med Rudolf Steinerhögskolan utbildning till lärarexamen med Waldorffprofil.

Utbildning i specialpedagogik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om återinförande av speciallärarutbildningen och om utbildning av fler specialpedagoger. Utskottet hänvisar till att den nya lärarutbildningen ger betydligt ökat utrymme för specialpedagogik och till den ökande examinationen av specialpedagoger.

Jämför reservationerna 12 (m, fp) och 13 (kd, c).

Motioner och utskottets ställningstagande

Frågor om **utbildning i specialpedagogik** tas upp i fyra motioner.

Folkpartiet framför i motionerna 2003/04:Ub388 yrkande 2 och 2003/04:So504 yrkande 27 krav på att en särskild speciallärarutbildning skall återinföras. Den skall vara inriktad på att ge stöd direkt till elever som behöver det. Motionärerna skriver att det är en stor brist att man har avskaffat speciallärarutbildningen och ersatt den med utbildning av specialpedagoger. Den senare gruppen skall enligt motionärerna inte arbeta direkt med eleverna.

Centerpartiet tar i motion 2003/04:Ub392 yrkande 17 upp bekymret att det tar lång tid innan andelen lärare med den nya lärarexamen utgör en tillräckligt stor del av lärarkåren för att ge arbetslagen en tillfredsställande specialpedagogisk kompetensnivå. Kompetenshöjande insatser är därför nödvändiga för lärare med tidigare utbildning. Motionärerna föreslår en översyn av möjligheterna för lärare att få genomgå utbildning för att bli resurslärare.

I motion 2003/04:Ub220 (m) yrkande 7 lyfter motionären fram den rådande bristen på speciallärare och specialpedagoger. Det behövs en betydande utbildning och rekrytering av specialpedagoger de kommande åren, och dessa bör ges större möjligheter att utveckla egna verksamheter, anser motionären.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Folkpartiets förslag har behandlats av riksdagen varje år sedan den nya lärarutbildningen beslutades, senast i betänkande 2002/03:UbU4 s. 17 f. Liksom tidigare hänvisar utskottet till att den nya lärarutbildningen, till skillnad från vad som gällt tidigare, ger alla blivande lärare vissa kunskaper i specialpedagogik, som ingår i det allmänna utbildningsområdet. Vidare kan specialpedagogik erbjudas både som inriktning och som specialisering inom utbildningen till lärarexamen. Utskottet anser därför att den nya lärarutbildningen på ett mycket påtagligt sätt kommer att förstärka den specialpedagogiska kompetensen bland alla lärare i skolorna.

Utbildningen till specialpedagogexamen är en påbyggnad på grundläggande lärarutbildning. I examensordningen står det att studenten, för att få specialpedagogexamen, skall ha bl.a. ”de specialpedagogiska kunskaper och färdigheter som behövs för att aktivt kunna arbeta med barn, ungdomar och vuxna i behov av stöd inom förskola, vuxenutbildning eller habilite-

ring/rehabilitering”. Mot denna bakgrund kan utskottet inte finna att specialpedagogerna inte skulle vara en resurs för stöd direkt till elever.

Hittills har några mål för antalet examinerade inte angetts för specialpedagogexamen. Antalet avlagda sådana examina har från 1999 till 2002 ökat med drygt 65 %. Riksdagen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002 anvisat medel till fyra lärosäten för utbildning av sammanlagt 230 lärare till specialpedagogexamen (prop. 2002/03:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m., s. 211, bet. FiU11, rskr. 31). Detta ger anledning att räkna med att antalet examinerade specialpedagoger kommer att öka ytterligare.

Kurser inom den nya lärarutbildningen erbjuds också som fristående kurser som kan användas för kompetensutveckling av redan yrkesverksamma. Utskottet påminner om den skyldighet som kommuner och landsting som skolvårdsmän har att se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen (2 kap. 7 § skollagen, 1985:1100). Möjligheterna att tillgodose det behov som påtalas i Centerpartiets motion är enligt utskottets uppfattning nu bättre än de varit på flera år.

Det är enligt utskottets mening också viktigt att den tillgång som nu ökar på lärare med specialpedagogisk utbildning inom den nya lärarexamen tas till vara av kommunerna.

Vissa kunskapsområden i lärarutbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om ändring av examensordningens målbeskrivning för lärarexamen, om utvärdering av hur dyslexi, sex och samlevnad och homo- och bisexuellas och transpersoners situation behandlas i lärarutbildningen och om utbildningsprogram för att förebygga självmord. Utskottet hänvisar till Högskoleverkets pågående utvärdering av utbildningen, lärosätens ansvar för den närmare utformningen av utbildningen och den verksamhet som bedrivs av Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP).

Jämför *reservationerna 14 (fp), 15 (v) och 16 (c)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub417 yrkande 7 att regeringen skall ändra högskoleförordningen så att ett av målen för lärarutbildningen blir att ge **kunskaper om elever med funktionshinder** och hur dessa kan ges likvärdiga villkor i undervisningen.

I motion 2003/04:Ub289 (c) yrkande 2 skriver motionärerna att alla lärarutbildningar skall ge bra undervisning om **dyslexi**. Enligt motionärerna bör regeringen se över detta i samarbete med Skolverket.

Vänsterpartiet föreslår i motion 2003/04:So419 att regeringen skall ge Högskoleverket i uppdrag att utvärdera den nya lärarutbildningen med avseende på **kunskaper om sex och samlevnad**. Enligt motionärerna måste utbildningen förutom biologiska kunskaper innehålla såväl feministisk teori som grupp-samtalsmetodik.

Homo- och bisexuellas och transpersoners situation behandlas i motionerna 2003/04:Ub428 (mp, fp, v, c) och 2003/04:Ub437 (s). För att vi skall nå fram till ett samhälle där människor inte skall bli diskriminerade på grund av sexuell läggning eller könstillhörighet är det av yttersta vikt att de som leder undervisningen i skolan har goda kunskaper i frågor rörande homo- och bisexualitet samt könsöverskridande, heter det i båda motionerna. Högskoleverket bör enligt motionärerna göra en översyn av kursplanerna inom lärarutbildningarna i syfte att stärka kunskapen i sex- och samlevnadsfrågor (yrkande 9 i båda motionerna).

Motionerna 2003/04:Ub245 (c) yrkande 1 och 2003/04:Ub288 yrkande 1 (c, kd, mp, fp) tar upp behovet av att blivande lärare i sin utbildning får goda **kunskaper i konflikthantering**. Motionärerna anser att högskoleförordningen klart skall ange att sådana kunskaper är ett krav för att få lärarexamen. Den roll som undervisning i icke-våldslig konflikthantering kan ha i skolans arbete med värdegrundsfrågor bör klargöras och stärkas, heter det i motionen.

Regeringen bör enligt motion 2003/04:Ub398 (fp) yrkande 6 ge Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP) i uppdrag att utarbeta förslag till **utbildningsprogram** för lärare, fritidspedagoger och barnskötare när det gäller hur man skall **stärka den psykiska hälsan** och förebygga suicidala handlingar och våldshandlingar bland barn och ungdomar.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Den svenska skolan är till för alla barn och ungdomar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd. Detta är fastslaget i skollagen och är enligt utskottets mening grundläggande för hela skolpolitiken. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) utvecklar närmare innebörden av begreppet en likvärdig utbildning. Där sägs att det finns olika vägar att nå målen, att skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen och att undervisningen därför aldrig kan utformas lika för alla.

I Lpo 94 står det också att skolan skall sträva efter att varje elev respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för kränkande behandling och kan leva sig in i och förstå andra människors situation. Det är enligt utskottets uppfattning mycket viktigt att eleverna under sin skoltid får en undervisning om sex och samlevnad som bidrar till att de kan förstå och respektera både sig själva och andra. Då måste de få en undervisning som ger dem kunskaper om såväl heterosexuella som homosexuella, bisexuella och transpersoner.

I examensordningen anges för lärarexamen att studenten skall ha de kunskaper och de färdigheter som behövs för att förverkliga skolans mål. Utskottet har tidigare i detta betänkande påpekat att viss utbildning i specialpedagogik normalt ingår i det allmänna utbildningsområdet som ingår i lärarexamen för alla oavsett vilken åldersgrupp eller vilka ämnen den blivande läraren är inriktad på.

Skolverket redovisade i november 2002 i rapporten *Relationer i skolan – en utvecklande eller destruktiv kraft* (dnr 01-2001:2136) ett regeringsuppdrag att kartlägga förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning i skolan. Rapporten bygger på en omfattande enkätundersökning bland elever. En majoritet av dessa menade att homosexualitet och homofobi i mycket liten utsträckning tas upp i skolan. Skolverket konstaterar i rapporten att det måste ses som mycket väsentligt att skolan har förmåga att problematisera ”normalitet” och olika gruppers villkor.

Myndigheten för skolutveckling gav hösten 2003 ut ett stödmaterial för skolorna, *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling*. Som kränkande behandling tas där upp bl.a. sexuella trakasserier och homofobi.

Vid Umeå universitet finns ett nationellt värdegrundscentrum (VGC), som har till uppdrag att hjälpa och stödja skolornas arbete med värdegrundsfrågor – demokrati, jämlikhet, jämställdhet, etnicitet, kränkande behandling, mobbning, mänskliga rättigheter och sex och samlevnad. VGC syftar till ge skolor möjligheter att fullfölja sitt uppdrag att ”främja elevernas harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar” (1 kap. 2 § skollagen, 1985:1100).

En utvärdering av den nya lärarutbildningen genomförs under detta år av Högskoleverket. Utskottet utgår från att resultatet av denna kan ge underlag för att bedöma om examensordningens beskrivning av målen för lärarexamen i någon del behöver förändras. Kursplaner i högskoleutbildningen fastställs av respektive lärosäte. Utskottet förutsätter att universitet och högskolor med lärarutbildning tar ansvar för att de blivande lärarna får de kunskaper som behövs för att kunna fungera i skolan i enlighet med de mål som gäller för verksamheten.

Med anledning av ett tillkännagivande av riksdagen våren 2001 (skr. 1999/2000:137, bet. 2000/01:SoU7, rskr. 2000/01:135), följt av ett uppdrag från regeringen, gav NASP år 2003 ut *Att förebygga självmord och självmordsförsök hos skolelever (WHO:s stödmaterial för lärare och annan skolpersonal anpassat till svenska förhållanden)*. I oktober samma år gav NASP också ut rapporten *Självmordsprevention i skolor i Sverige – hur ser det ut i dag?* Enligt rapporten är beredskapen i skolorna låg när det gäller att i tid upptäcka sårbara elever och hjälpa dem. Utskottet ser allvarligt på detta. Den verksamhet som bedrivs av NASP, bl.a. med medel från statsbudgeten inom utgiftsområde 9 *Hälsovård, sjukvård och social omsorg*, bör kunna bidra till att öka medvetenheten inom lärarutbildningen och i skolorna om dessa problem. Den närmare utformningen av den grundläggande lärarutbildningen är

ett ansvar för respektive lärosäte och kompetensutvecklingen för skolans personal ett ansvar för respektive kommun. Mot bakgrund av det som nu sagts anser utskottet inte att riksdagen bör göra något tillkännagivande i enlighet med motion 2003/04:Ub398 yrkande 9.

Kompetensutveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om kompetensutveckling av lärare och annan skolpersonal. Utskottet hänvisar till pågående beredning av Skollagskommitténs förslag.

Jämför *reservationerna 17 (fp), 18 (kd), 19 (kd) och 20 (v)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet och Kristdemokraterna föreslår tillkännagivanden om skolans skyldighet att erbjuda **kompetensutveckling till lärarna**.

Folkpartiet skriver i motion 2003/04:Ub417 yrkande 14 att läraryrket är ett yrke som aldrig får vara statiskt. En medveten plan för varje lärares ämnesförddjupning och pedagogiska fortbildning måste göras upp ute i skolorna.

Kristdemokraterna föreslår i motionerna 2003/04:Ub439 yrkande 22, 2003/04:Ub497 yrkande 11 och 2003/04:Ub498 yrkande 23 att samtliga lärare skall garanteras en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling. Denna skall uppdateras årligen.

I motion 2003/04:Ub497 yrkande 10 föreslår Kristdemokraterna att rätten till kompetensutveckling även för förskolans personal skall skrivas in i skollagen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Skollagskommittén har lagt fram förslag i de frågor som motionärerna tar upp (SOU 2002:121). Kommitténs förslag är att förskolan skall ingå i skolväsendet och att därmed förskolans personal omfattas av skollagens bestämmelse om kompetensutveckling. Skollagskommitténs förslag bereds f.n. i Regeringskansliet.

Kristdemokraterna och Vänsterpartiet tar upp behovet av **kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m.**

Kristdemokraterna hävdar i motion 2003/04:So643 yrkande 7 att skyldigheten att till socialnämnden anmäla misstankar om att barn eller ungdomar far illa långtifrån alltid fungerar. Om anmälningsplikten skall bli ett effektivt verktyg krävs utbildning av personer som arbetar med eller nära barn, skriver motionärerna.

Vänsterpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub292 att regeringen bör uppdra åt Skolverket att initiera fortbildning för lärare och skolledare om elevhälsa, skyldigheter vid misstanke om att barn far illa, m.m. (yrkande 6). Trots

en god lärarutbildning uppstår i skolverksamheten tillfällen då lärare behöver tillgång till handledning. Det kan gälla tveksamhet om anmälningsplikt eller hur situationer i den dagliga verksamheten skall hanteras. Partiet vill att regeringen snarast skall återkomma med förslag om hur lärares möjligheter till handledning skall utökas (yrkande 7).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Kommunernas ansvar för skolan innefattar också – såväl enligt nuvarande skollag som enligt den av Skollagskommittén föreslagna nya lagen – ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som behövs. Utskottet delar självfallet motionärernas åsikt att det är viktigt att skolans personal uppfattar när elever riskerar att fara illa och att personalen då fullgör sin anmälningskyldighet. Riksdagen bör dock inte göra uttalanden om på vilka områden personalen bör få kompetensutveckling eller hur arbetet inom skolorna skall organiseras.

Lärolegitimation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om lärarcertifikat och lärolegitimation. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande och till pågående beredning av Skollagskommitténs förslag.

Jämför *reservationerna 21 (m), 22 (fp, kd) och 23 (c)*.

Motioner och utskottets ställningstagande

Fyra partier föreslår tillkännagivanden om införande av **lärolegitimation** eller lärarcertifikat.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub369 yrkande 3 att regeringen i samverkan med lärosätena, lärarnas organisationer och arbetsgivarna skall ta initiativ till att utarbeta regler för ett lärarcertifikat. Certifikatet skall dels innehålla examensbevis från föreskriven högskoleutbildning, dels visa genomgången kompetensutveckling, fortbildning och eventuell yrkespraktik. Beslut om certifikat skall kunna fattas av rektor och kunna överklagas. Certifikatet, som bör tidsbegränsas, har enligt motionärerna inget med behörigheten att göra. Med införande av lärarcertifikat vill Moderaterna skapa ett system för kontinuerlig kvalitetskontroll och kompetenshöjning, samtidigt som läraryrkets status höjs.

Folkpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub417 yrkande 3 att en lärolegitimation bör införas. Den skall utfärdas efter godkänd utbildning och genomgången praktik, och skall kunna dras in i fall av misskötsel. En motsvarighet till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, vars beslut kan överklagas, skulle enligt motionärerna vara bra för kvaliteten. Med en lärolegitimation blir det enligt Folkpartiet svårare för kommuner att spara pengar genom att sänka kompetenskraven för sina lärare. I motion 2003/04:Ub416 yrkande 4 föreslår

Folkpartiet att det skall införas en förskollärlärolegitimation, som utfärdas efter genomgången utbildning och som skall kunna dras in om någon allvarligt missköter sig. Legitimationen skall vara ett krav för fast anställning, utom i undantagsfall, heter det i motionen.

Kristdemokraterna anser, enligt motionerna 2003/04:Ub439 yrkande 21 och 2003/04:Ub498 yrkande 19, att lärarens yrkesroll och status kan stärkas genom att man inför en lärolegitimation. I motion 2003/04:Ub497 yrkande 8 preciserar Kristdemokraterna att lärolegitimationen skall vara obligatorisk och utfärdas av Skolverket. För att få legitimationen skall man ha avlagt läroexamen och uppfylla yrkesetiska kriterier. Dessa skall fastställas genom samarbete mellan staten, arbetsgivarna och fackförbunden. Lärolegitimationen skall vara ett krav för tillsvidareanställning som lärare.

Centerpartiet skriver i motion 2003/04:Ub392 yrkande 18 att partiet vill underlätta för lärarnas organisationer och skolans huvudmän att införa en certifiering som ett led i att höja statusen för läroyrket och som en kvalitets-säkring av verksamheten. Införandet av lärocertifikat innebär ett tryck på kommunerna att anställa certifierade lärare. Frågan om det behövs ytterligare någon formell reglering bör övervägas ytterligare, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Motsvarande yrkanden har behandlats av riksdagen flera gånger, senast i betänkande 2002/03:UbU4 s. 23 f. Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns behov av något annat behörighetsdokument för lärare än bevis om läroexamen eller motsvarande äldre examen. Enligt den gällande skollagen har kommunerna skyldighet att för undervisningen använda lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren i huvudsak skall bedriva. I examensordningen föreskrivs att examensbevis om läroexamen skall ange vilka inriktningar eller specialiseringar studenten har fullgjort och för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Skollagskommittén har lagt fram förslag om hur behörighetsregleringen skall utformas i en ny skollag (SOU 2002:121 s. 246 f.). Den reglering som kommittén föreslår innefattar även lärare i förskolan. Kommitténs förslag bereds f.n. i Regeringskansliet.

Läroyrket i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om ledarskap i skolan, värnande av läroyrkets kompetens, åtgärder för att motverka lärarnas stress, karriärmöjligheter för lärare och mentorskap i förskolan, Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden, kommunernas ansvar och projektet Attraktiv skola.

Jämför reservationerna 24 (m), 25 (fp), 26 (kd), 27 (m, fp, kd, c) och 28 (fp).

Motioner och utskottets ställningstaganden

Behovet av **ledarskap i skolan** tas upp av Moderaterna i motion 2003/04:Ub369 yrkande 6. Varje skola måste ha en pedagogisk ledare, som inte nödvändigt också behöver leda skolans administration. Skolledarutbildningen måste stärkas, anser motionärerna. Den enskilda läraren måste också ges kunskaper i ledarskap. Det är mycket viktigt att alla lärarstuderande lär sig principerna för ett aktivt ledarskap och hur man praktiskt tillämpar utvärdering, uppföljning och betygssättning, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

När motsvarande yrkande behandlades i riksdagen våren 2002 hänvisade utskottet till skollagens reglering av rektors ledningsansvar (2 kap. 2 § skollagen, 1985:1100) och till läroplanerna som anger rektor som pedagogisk ledare. Utskottet påpekade också att det är skolhuvudmännens ansvar att organisera kommunernas skolor på ett sådant sätt att rektorerna ges förutsättningar att utföra sitt ledningsuppdrag och verka som pedagogiska ledare (bet. 2001/02: UbU10 s. 56 f.).

Regeringen förordnade i april 2003 en särskild utredare med uppdrag att göra en kartläggning och utvärdering av skolans ledningsstruktur (dir. 2003:36). Utredaren skall göra en bedömning av behovet av ledarskapsutbildning för rektorer och andra skolledare, såväl i statlig och kommunal som i annan regi. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2004.

När det gäller lärarutbildningen anser utskottet att den gällande examensordningen täcker det som motionärerna begär. Den reform som genomfördes för några år sedan av lärarutbildningen innebär bl.a. att utbildningen stärktes genom att bli mer forskningsbaserad. Som utskottet har påpekat tidigare i detta betänkande pågår just nu en utvärdering genom Högskoleverket av all utbildning till lärarexamen.

Folkpartiet begär i motion 2003/04:Ub417 yrkande 15 ett tillkännagivande om vikten av att **värna läraryrkets kompetens**. Politiker har till uppgift att sätta upp målen för skolans verksamhet och med uppföljning och utvärderingar tillse att målen nås, men det är lärarna och skolledarna som måste bestämma hur målen skall uppnås. Styrelser med lekmän och elever kan inte heller få fatta beslut om avgörande ekonomiska, pedagogiska och ämne-teoretiska frågor i skolan, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Skollagskommittén skriver i kapitlet om förstärkt målstyrning följande om vad som gäller i dag (SOU 2002:121 s. 120):

Även om kommunen har det övergripande ansvaret för utbildningen har professionen, dvs. rektor och lärare, i stort sett hela ansvaret för *hur* utbildningen skall bedrivas. Detta framgår av läroplaner och skolformsförfordningar där rektor eller lärare utpekats som ansvariga. Härav följer att skolhuvudmannen inte kan ingripa i professionens åtgärder och inte heller meddela riktlinjer för hur verksamheten skall bedrivas så länge det rör sig om åtgärder för vilka rektor eller lärare utpekats som ansvarig i statliga författningar.

Kommitténs förslag är att ansvarsfördelningen mellan huvudmän och profession skall ligga fast. Som nämnts tidigare bereds Skollagskommitténs förslag f.n. i Regeringskansliet.

När det gäller lokala styrelser med elev- eller föräldramajoritet pågår sedan flera år en försöksverksamhet, som av regeringen har förlängts till utgången av 2007. En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har haft i uppdrag bl.a. att föreslå hur och i vilken form försöksverksamheten kan ingå i en reglering av elev- och föräldrainflytandet. Arbetsgruppen lämnade sina förslag i *Var-dags-inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning* (Ds 2003:46). Enligt arbetsgruppen bör möjligheten att inrätta lokala styrelser finnas kvar permanent. Lokala styrelser för förskoleklassen, grundskolan och särskolan bör enligt arbetsgruppen ha föräldramajoritet, medan motsvarande styrelser för gymnasieskolan och komvux bör ha elevmajoritet. Enligt arbetsgruppen måste det i lagtexten göras klart vilka beslut som får anförtros till en lokal styrelse. Förslagen från arbetsgruppen bereds inom Regeringskansliet tillsammans med förslagen från Skollagskommittén.

Kristdemokraterna påtalar i motion 2003/04:Ub497 yrkande 9 behovet av **åtgärder för att motverka lärarnas stress**. Ohälsa och stress har ökat bland lärare under 1990-talet. Motionärerna pekar på den hårdare regleringen av arbetstiden som har minskat möjligheterna att kombinera arbete och privatliv. Sjukskrivningarna har ökat så mycket att det försäkringsbolag som tidigare erbjudit lärare en frivillig sjukförsäkring har sagt upp avtalet om denna. Nu krävs enligt motionärerna krafttag för att förbättra anställningsvillkoren, arbetsmiljön och lärarnas uppgifter.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Som huvudmän för skolan har kommunerna ansvaret för personalens anställningsvillkor och arbetsmiljö.

Liksom när motsvarande yrkande behandlades vid förra riksmötet vill utskottet också nämna skolutvecklingsprojektet Attraktiv skola, som drivs av Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Svenska Kommunförbundet och Utbildningsdepartementet med Myndigheten för skolutveckling som operativt ansvarig. Syftet med projektet är att stärka kvaliteten i skolan och öka läraryrkets attraktivitet. Attraktiv Skola består i dag av 25 lokala kommunprojekt och ett sammanhållande nationellt projekt. Verksamheten pågår till augusti 2006.

Centerpartiet påtalar i motion 2003/04:Ub392 yrkande 16 att många duktiga lärare i dag lämnar skolan när de vill utveckla sig själva och göra mer än att undervisa. Regeringen bör enligt motionärerna tillsätta en utredning för att se över hur **karriärmöjligheter för lärare** kan vidareutvecklas. I utredningen bör bl.a. lärarorganisationerna ingå.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Det nyss nämnda projektet Attraktiv skola har som ett av sina mål att finna nya utvecklings- och karriärmöjligheter för lärare. Bland parterna bakom projektet finns Svenska Kommunförbundet, som representerar kommunerna som huvudmän för skolan, och de två stora lärarorganisationerna.

Folkpartiet skriver i motion 2003/04:Ub416 yrkande 3 att det är viktigt att de pedagogiska yrkena inom barnomsorgen erbjuder utvecklingsmöjligheter. En sådan möjlighet kan vara att erfarna pedagoger blir **mentorer åt nyanställda**.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Åtgärder av det slag som motionärerna föreslår tillhör ansvarsområdet för förskolans och skolbarnsomsorgens huvudmän, dvs. i allmänhet kommunerna. Förskolan ingår också i området för projektet Attraktiv skola.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om kontakter mellan gymnasielärarna och forskningen, mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska lärutbildningen och lämplighetsprövning av lärarstudenter inför den verksamhetsförlagda utbildningen. Utskottet hänvisar till kommunernas ansvar, projektet Attraktiv skola samt lärosätenas ansvar för tillgodoräknande och för uppföljning av lärarstudenterna.

Jämför *reservationerna 29 (kd) och 30 (v)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub498 yrkande 24 att **kontakterna mellan gymnasielärarna och forskningen** skall stimuleras. Det måste finnas en större flexibilitet när det gäller utformningen av tjänster, så att lärare kan kombinera sin undervisning med t.ex. forskning, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Utformningen av lärartjänsterna är en fråga för skolhuvudmannen, oftast kommunen. Projektet Attraktiv skola har som ett av sina mål att främja skolutveckling genom samarbete med bl.a. högskolan. Det framgår av projektets årsredovisning för 2002 att samtliga medverkande kommuner har sökt vägar att nå fram till ett ökat samarbete med universitet och högskolor.

Vänsterpartiet beskriver i motion 2003/04:Ub292 yrkande 21 ett **mentorsprojekt** kallat Näktergalen, som har bedrivits vid Malmö högskola. Bland högskolans studenter, i första hand lärarstudenter, har man rekryterat mentorer som skall vara positiva förebilder för barnen i skolan. De barn som ingår i projektet lever under sådana förhållanden att de saknar goda möjligheter att utvecklas socialt och kunskapsmässigt. Enligt motionärerna bör regeringen utreda hur erfarenheterna från mentorsprojektet kan spridas och utvecklas vid flera universitet och högskolor, och om mentorskapet skall kunna tillgodoräknas **som en del av utbildningen för lärarstuderande**.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Liksom när motsvarande yrkande behandlades vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU4 s. 16) anser utskottet att lokala projekt med den beskrivna

utförningen kan ha stor betydelse både för de studenter som deltar som mentorer och för eleverna. Att besluta om sådana projekt är dock inte en fråga för statsmakterna utan för lärosätena och kommunerna. Myndigheten för skolutveckling har i uppdrag att sprida kunskap om intressanta utvecklingsprojekt. Huruvida mentorsprojekt som det i motionen beskrivna kan tillgodoräknas för lärarexamen är det respektive lärosätes ansvar att avgöra, enligt 6 kap. 13 och 14 §§ högskoleförordningen (1993:100).

I motion 2003/04:Ub445 (s) föreslår motionärerna att personer som genomgår lärarutbildning skall **lämplighetsprövas inför den verksamhetsförlagda utbildningen**. Enligt lag skall en registerkontroll göras innan någon anställs i förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg, också när det är fråga om korttidsanställning. Registerkontrollen är ett sätt att minska risken för sexuella övergrepp på barn. Motionärerna menar att verksamhetsförlagda studier inom lärarutbildningen kan komma att omfatta längre perioder än vad en korttidsanställning gör, och att registerkontroll därför bör företas även inför dessa studier.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen behandlade och avtog ett likalydande yrkande hösten 2000 i samband med förslaget om lagen om registerkontroll (prop. 1999/2000:123, bet. 2000/01:UbU4 s. 7, rskr. 2000/01:6). Utskottet förutsätter liksom då att lämpligheten hos dem som antas till lärarutbildning följs upp under utbildningens gång. Det är av särskild vikt att uppmärksamma studenters relationer till barn och ungdomar under perioder då studenterna vistas i skolor. Utskottet ser det som självklart att den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen sker i närvaro av handledare eller i arbetslag.

Andra motionsyrkanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå 16 motionsyrkanden i frågor där det enligt gällande ansvarsfördelning ankommer på andra än riksdagen att fatta beslut.

Motioner och utskottets ställningstagande

Ansvar för skolväsendet och den högre utbildningen är delat mellan staten, kommunerna och respektive skola/lärosäte. Enligt gällande ansvarsfördelning skall riksdagen främst fatta beslut om övergripande och nationella frågor.

Ett antal motionsyrkanden rör frågor där det ankommer på främst respektive lärosäte med lärarutbildning att fatta beslut.

U t s k o t t e t föreslår med hänvisning till gällande ansvarsfördelning att riksdagen avslår följande motionsyrkanden:

Motion 2003/04:Ub271 (mp) yrkande 40 om utomhuspedagogik i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub368 (m) yrkande 11 om att mobbning bör behandlas utförligt i lärarutbildning och lärarfortbildning.

Motion 2003/04:Ub382 (fp) yrkande 2 om genuskunskap i förskollärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub389 (s) yrkande 1 om att lärarutbildningen tydligare bör uppmärksamma självdestruktiva flickor.

Motion 2003/04:Ub392 (c) yrkande 30 om att hållbar utveckling bör ingå som ett ämne i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub398 (fp) yrkande 5 om stärkande av de psykiska hälsan och förebyggande av psykisk ohälsa bland barn och ungdom som examensämne i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub417 (fp) yrkande 2 om särskilda karriärtjänster för lärare.

Motion 2003/04:Ub441 (kd) yrkande 9 om obligatorisk undervisning om mobbning och konflikthantering i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub469 (m) om trafikantutbildning som valbar kurs inom lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub478 (s) om ökad kunskap om dyslexi i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub497 (kd) yrkande 2 om undervisning i lärarutbildningen om skolans värdegrund.

Motion 2003/04:Ub497 (kd) yrkande 3 om undervisning om mobbning och konflikthantering i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:Ub517 (kd) yrkande 1 om medieutbildning i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:So205 (m) yrkande 4 om kunskaper i näringslära och kosthållning i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:So414 (m) yrkande 3 om utbildning i narkotikans symtom och effekter i lärarutbildningen.

Motion 2003/04:So504 (fp) yrkande 28 om handikappkunskap i lärarutbildningen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Ökad rekrytering till läraryrket i allmänhet (punkt 1) – m, fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibrigsagic (m), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub369 yrkande 1,
2003/04:Ub392 yrkande 14,
2003/03:Ub417 yrkande 4 och
2003/04:Ub497 yrkande 1.

Ställningstagande

Det råder i dag en akut lärarbrist, som bl.a. innebär att en påfallande stor andel av dem som undervisar i skolan inte har lärarutbildning eller inte har utbildning i de ämnen de undervisar i. Inom några år kommer det att behövas ett kraftigt tillskott av nya lärare, på grund av de förestående pensionsavgångarna. Den nya lärarutbildningen har inte lyckats rekrytera tillräckligt antal studenter, särskilt inte med inriktning på förskolan eller på matematik och naturvetenskapliga ämnen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur man skall komma till rätta med lärarbristen.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

2. Fler lärare med utländsk bakgrund (punkt 2) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub418 yrkande 2.

Ställningstagande

Skolan skall främja förståelsen för Sverige som ett mångkulturellt samhälle. För att åskådliggöra detta är det viktigt att det bland skolans personal finns personer med utländsk bakgrund. I Sverige har vi alldeles för få lärare med utländsk bakgrund i skolorna. Arbetsmarknaden är generellt sett mycket svår för personer med utländsk bakgrund, även när de har den kompetens som krävs. Det finns tyvärr ingen anledning att tro att den offentliga sektorn skulle vara förskonad från sådana tendenser till diskriminering. Det behövs en utredning av hur fler lärare med utländsk bakgrund skall kunna rekryteras. I utredningen bör representanter för den drabbade gruppen – utländska akademiker – delta.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

3. Fler förskollärare (punkt 3) – fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Ana Maria Narti (fp) och Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub438 yrkande 14,

2003/04:Ub495 och

2003/04:Ub497 yrkande 12.

Ställningstagande

I dag är bristen på kvalificerad personal i förskolan stor, och andelen utbildade lärare i förskola och på fritidshem sjunker. Bristen utgör ett hot mot kvaliteten som måste tas på allvar. De som inom ramen för den nya lärarutbildningen väljer att inrikta sig på att bli förskollärare är alarmerande få. Därför måste man satsa på att vidareutbilda barnskötare till förskollärare, och på att stimulera fler att välja inriktning mot förskolan inom lärarutbildningen. Regeringen bör vidta åtgärder för att förverkliga detta.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

4. Lektorstjänster (punkt 4) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibrigsagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2003/04:Ub369 yrkande 5 och
2003/04:Ub417 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi har länge påtalat behovet av lektorstjänster i gymnasieskolan. I dag har dessa nästan försvunnit, och arbetsgivaren kommunerna har inte visat något intresse för frågan. Vi anser att nya lösningar bör prövas, bl.a. samverkan med högskolan eller med företag. Regeringen bör se till att en plan upprättas där målet skall vara att var tionde gymnasielärare är lektor inom en femårsperiod.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

5. Förändring av lärarutbildningens struktur (punkt 7) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub276 yrkande 32 och

2003/04:Ub369 yrkande 2,

bifaller delvis motion

2003/04:Ub417 yrkande 8

och avslår motion

2003/04:Ub417 yrkandena 10–12.

Ställningstagande

I den nya lärarutbildningen har ämneskunskaperna blivit eftersatta och det allmänna blocket i utbildningen ger för litet utrymme för de olika krav som ställs på lärare som skall tjänstgöra på skolans olika nivåer. Det borde finnas en koppling till forskningen och dess utveckling inom respektive ämnesområde. Vidare borde antagningskraven till lärarutbildningen vara högre, t.ex. när det gäller kunskaper i svenska. Blivande lärare måste vara säkra i basämnen, så att de känner trygghet i att förmedla kunskap. Regeringen bör lägga fram förslag om förändringar av lärarutbildningen så att det vi här har sagt blir tillgodosett.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

6. Förändring av lärarutbildningens struktur (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub417 yrkandena 8 och 10–12

och bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub276 yrkande 32 och

2003/04:Ub369 yrkande 2.

Ställningstagande

Kvaliteten på lärarutbildningen måste höjas. Tre terminer av lärarutbildningen ägnas åt gemensamma studier för studenter med helt olika inriktning, mot t.ex. gymnasienivå eller grundskolans tidiga årskurser. Följden har blivit att ämnesstudierna för gymnasielärarna minskar med upp till 60 poäng. Vi motsätter oss en utveckling mot ”enhetslärare” eftersom det minskar kravet på ämneskunskaper. Praktiken får inte ske på bekostnad av ämneskunskaperna. Utbildningen för lärare som skall undervisa yngre elever bör förlängas med en termin till 160 poäng med betoning på läs- och skrivinläring.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

7. Kompletterande lärarutbildning för akademiker (punkt 8) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibri-sagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub369 yrkande 4 och

2003/04:Ub497 yrkande 6.

Ställningstagande

Genom införandet av den nya lärarutbildningen har vägen till att bli lärare förlängts för dem som har skaffat sig ämnesutbildning på annat sätt. I stället för två terminers praktisk-pedagogisk utbildning krävs nu att de går det allmänna utbildningsområdet på 60 poäng (tre terminer). När det i början av nittiotalet infördes en möjlighet att efter akademisk examen komplettera med två terminer i lärarutbildningen, valde det stora flertalet gymnasielärare den

vägen. De bestämde sig alltså för läraryrket först sedan de bedrivit akademiska studier. Att sådana studenter nu tvingas till en termins längre studier och därmed ökad studieskuld verkar orimligt i en situation med svår lärarbrist. Akademiker med examen i relevanta ämnen bör bli behöriga lärare efter två terminers kompletterande lärarutbildning.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

8. Utvärdering av ämneskunskaperna i den nya lärarutbildningen (punkt 9) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibri-sagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub497 yrkande 4.

Ställningstagande

En grundförutsättning för att kunna göra ett gott arbete som lärare är att läraren har en didaktisk kompetens med betydande ämnesteoretisk skicklighet i kombination med pedagogiska kunskaper. Vid den senaste lärarutbildningsreformen kom ämneskunskaperna i skymundan. Det är därför angeläget att vid den utvärdering av lärarutbildningen som nu förestår särskilt utreda hur ämneskunskaperna framgent kan stärkas.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

9. Finansiering av de verksamhetsförlagda studierna inom lärarutbildningen (punkt 10) – fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ub417 yrkande 9 och 2003/04:Ub497 yrkande 5.

Ställningstagande

Ett stort problem i den nya lärarutbildningen har varit den verksamhetsförlagda utbildningen, som många studenter inte har fått del av. Dessa lärarstu-

denter blir lurade på den utbildning som de satsar tid, kraft och pengar på. Det avtal mellan staten och kommunerna som reglerar ersättningen från högskolorna till kommunerna för att dessa ställer upp med handledares, dvs. yrkesverksamma lärares, tid är från 1993. Regeringen måste snarast se till att lösa frågan om ersättningar mellan lärosätena med lärarutbildning och partnerskolorna/kommunerna.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

10. Särskild förskollärarytbildning (punkt 11) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub416 yrkande 2.

Ställningstagande

Sedan den nya lärarutbildningen infördes har förskollärare blivit ett bristyrke. En utbildning som är gemensam med andra yrkesgrupper – som t.ex. med blivande gymnasielärare – skapar inte ökad status för förskollärarna, utan tvärtom. Det behövs en särskild förskollärarytbildning, eftersom förskollärare är ett yrke med en egen identitet. Utbildningen skall vara fokuserad på hur man kan främja barnens förmåga att lära genom lek.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

11. Alternativa lärarutbildningar (punkt 12) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub290 yrkande 12.

Ställningstagande

Det är viktigt att stimulera utvecklingen av alternativa lärarutbildningar. Staten bör noga pröva förutsättningarna för att ställa sådana utbildningar under statlig tillsyn och tilldela dem statsbidrag. Däremot finns det ingen

anledning att ställa samma krav på innehållet som görs på statliga utbildningar. Givet att en alternativ lärarutbildning enligt Högskoleverkets bedömning håller god kvalitet bör den kunna ges på rimliga ekonomiska villkor. Så är det inte i dag. Ambitionen med sådana fria lärarutbildningar är att stimulera en nödvändig utveckling inom undervisningssektorn.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

12. Utbildning i specialpedagogik (punkt 13) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub220 yrkande 7,

2003/04:Ub388 yrkande 2 och

2003/04:So504 yrkande 27

och avslår motion

2003/04:Ub392 yrkande 17.

Ställningstagande

Den rådande bristen på speciallärare och specialpedagoger är värd att uppmärksamma. Det behövs en betydande utbildning och rekrytering av specialpedagoger de närmaste åren, och dessa måste ges större möjligheter att utveckla egna verksamheter.

Elever som behöver det skall få rätt till undervisning av speciallärare. Att speciallärarutbildningen har lagts ner och ersatts av en specialpedagogutbildning är en stor brist, eftersom de nya specialpedagogerna inte skall arbeta direkt med eleverna. Att lärare stöder lärare är naturligtvis bra, men det behövs också ett direkt och kvalificerat stöd till de elever som har inlärningssvårigheter. En utbildning av speciallärare bör därför åter införas.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

13. Utbildning i specialpedagogik (punkt 13) – kd, c

av Inger Davidson (kd) och Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub392 yrkande 17

och avslår motionerna

2003/04:Ub220 yrkande 7,

2003/04:Ub388 yrkande 2 och

2003/04:So504 yrkande 27.

Ställningstagande

Riksdagsbeslutet om den nya lärarutbildningen innebär en tydlig markering av behovet av specialpedagogisk kompetens i alla skolformer. Det kommer dock att ta lång tid innan lärare med den nya lärarexamen utgör en tillräckligt stor del av lärarkåren för att ge arbetslagen en tillfredsställande specialpedagogisk kompetensnivå. Detta är ett bekymmer. Det behövs fler resurslärare i dagens grundskola. Därför bör en översyn göras av möjligheten för lärare att få genomgå utbildning för att bli resurslärare.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

14. Kunskaper om funktionshinder (punkt 14) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub417 yrkande 7.

Ställningstagande

Det är viktigt att alla lärare i sin utbildning har fått kunskaper om hur man skapar likvärdiga villkor för elever med funktionshinder att nå målen. Detta bör skrivas in i examensordningen för lärarexamen.

15. Kunskaper om sex och samlevnad (punkt 16) – v

av Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:So419 yrkande 4.

Ställningstagande

Lärare som undervisar i sex och samlevnad måste ha relevant utbildning för att kunna vara trygga nog att diskutera bl.a. pornografins bild av sexualitet. Detta behov finns också i andra yrkeskategorier som arbetar med ungdomar, t.ex. fritidspedagoger och personal vid ungdomsmottagningar. Utbildningen måste förutom biologiska kunskaper innehålla såväl feministisk teori som gruppsamtalsmetodik. Höskoleverket bör få i uppdrag att utvärdera den nya lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

16. Kunskaper om konflikthantering (punkt 18) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub245 yrkande 1 och

2003/04:Ub288 yrkande 1.

Ställningstagande

En trygg skolmiljö kan uppnås om man satsar på att både lära ut ickevåldsmetoder och praktisera dem vid konflikthantering i klassrummet, på skolgården, i skolans kontakter med föräldrarna samt i det omgivande samhället. För att förverkliga intentionerna i skollagen och läroplanerna behöver lärare få bättre verktyg för och möjlighet att utveckla sina kunskaper när det gäller konflikthantering. Lärare måste dels kunna hantera konflikter i skolan, dels kunna lära ut ickevåldslig konflikthantering till eleverna. Höskoleförordningen bör tydligt ange att lärarstudenten för att få lärarexamen skall ha goda kunskaper i konflikthantering.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

17. Kompetensutveckling för lärare (punkt 20) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub417 yrkande 14

och bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub439 yrkande 22,

2003/04:Ub497 yrkandena 10 och 11 och

2003/04:Ub498 yrkande 23.

Ställningstagande

Det måste vara möjligt för lärare att utvecklas genom att bedriva universitetsstudier eller genomgå kvalificerad fortbildning. Läraryrket är ett yrke som aldrig får vara statiskt. En medveten plan för varje lärares ämnesfördjupning och pedagogiska fortbildning måste göras upp ute på skolorna.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

18. Kompetensutveckling för lärare (punkt 20) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub439 yrkande 22,

2003/04:Ub497 yrkandena 10 och 11 och

2003/04:Ub498 yrkande 23

samt bifaller delvis motion

2003/04:Ub417 yrkande 14.

Ställningstagande

Det är viktigt att lärarna får en tillräcklig kompetensutveckling för att kunna göra ett bra arbete. Alla lärare skall ha rätt till en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling. Planen skall innehålla både mål och medel och utarbetas i samråd mellan läraren och arbetsledaren. Kompetensutvecklingsplanen bör revideras årligen. Rätten till kompetensutveckling även för förskolans personal bör skrivas in i skollagen.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

**19. Kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m.
(punkt 21) – kd**

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:So643 yrkande 7

och bifaller delvis motion

2003/04:Ub292 yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

Skolor, sjukvård, barnavårdscentraler, förskolor och polis har ett särskilt ansvar att ingripa när det finns misstankar om att barn misshandlas. Undersökningar visar dock att anmälningsplikten långtifrån alltid fungerar. Om anmälningsplikten skall bli ett effektivt verktyg krävs det utbildning av personer som arbetar med eller nära barn. Det behövs utbildning i att identifiera problemen och utbildning för att våga vara den som anmäler.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

**20. Kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa m.m.
(punkt 21) – v**

av Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub292 yrkandena 6 och 7

och bifaller delvis motion

2003/04:So643 yrkande 7.

Ställningstagande

Arbetet med elevhälsa måste framför allt vara förebyggande. För att kunna arbeta förebyggande måste skolan ha elevers hälsa som en medveten tanke i alla sina verksamheter, t.ex. i skapandet av skolans fysiska miljö och i organiserandet av undervisning och andra pedagogiska verksamheter. Regeringen bör återkomma med förslag om att initiera fortbildning för lärare och skolledare om elevhälsa, skyldigheter vid misstanke om att ett barn far illa m.m. I skolan måste också finnas den kompetens som är nödvändig för ett förebyggande arbete. Lärare måste kunna samverka med varandra och med skolskö-

terska, kurator och/eller psykolog och de måste kunna få handledning i ökad utsträckning. Regeringen bör återkomma med förslag om hur det skall bli verklighet.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

21. Lärarlegitimation (punkt 22) – fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub416 yrkande 4,

2003/04:Ub417 yrkande 3,

2003/04:Ub439 yrkande 21,

2003/04:Ub497 yrkande 8 och

2003/04:Ub498 yrkande 19

och avslår motionerna

2003/04:Ub369 yrkande 3 och

2003/04:Ub392 yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att inrättande av en särskild lärarlegitimation skulle ge ett tydligt budskap till samhället att läraryrket kräver någonting alldeles särskilt. Det skulle också höja läraryrkets status. Lärarlegitimationen bör vara obligatorisk för att få tillsvidareanställning som lärare. Legitimationen skall kunna dras in om läraren missköter sig. För att få lärarlegitimation skall man ha avlagt lärarexamen och uppfylla yrkesetiska kriterier. Lärarlegitimation skall också gälla för förskollärare.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

22. Lärarlegitimation (punkt 22) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub369 yrkande 3,

bifaller delvis motion

2003/04:Ub392 yrkande 18

och avslår motionerna
 2003/04:Ub416 yrkande 4,
 2003/04:Ub417 yrkande 3,
 2003/04:Ub439 yrkande 21,
 2003/04:Ub497 yrkande 8 och
 2003/04:Ub498 yrkande 19.

Ställningstagande

För att skapa ett system för kontinuerlig kvalitetskontroll och kompetenshöjning, samtidigt som läraryrkets status höjs, bör ett lärarcertifikat införas. Regeringen bör i samverkan med universitet, högskolor, lärarnas organisationer och arbetsgivare ta initiativ till att utarbeta regler för ett sådant.

Certifikatet bör dels innehålla examensbevis från föreskriven högskoleutbildning, dels visa genomgången kompetensutveckling, fortbildning och eventuell yrkespraktik. På grundval av sådant underlag kan beslut om utfärdande av certifikat fattas, förslagsvis av rektor eller av en fristående nämnd. Beslutet skall kunna överklagas. Certifikatet bör tidsbegränsas, lämpligen till fem år, och skall medföra en skyldighet för skolan att se till att läraren under perioden får fortlöpande vidareutbildning enligt den individuella utvecklingsplan som lagts upp. På samma sätt bör med certifikatet följa en skyldighet för läraren att skaffa sig den fortbildning och uppdatering som höjer vederbörandes kompetens.

Lärarcertifikatet skall inte ha något med behörigheten att göra. Behörig är varje lärare med föreskriven utbildning.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

23. Lärarlegitimation (punkt 22) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub392 yrkande 18,
 bifaller delvis motion
 2003/04:Ub369 yrkande 3
 och avslår motionerna
 2003/04:Ub416 yrkande 4,
 2003/04:Ub417 yrkande 3,
 2003/04:Ub439 yrkande 21,
 2003/04:Ub497 yrkande 8 och
 2003/04:Ub498 yrkande 19.

Ställningstagande

En certifiering av lärarna skulle bidra till att höja statusen för läraryrket och innebära en kvalitetssäkring av verksamheten. Därför bör staten underlätta för lärares organisationer och skolans huvudmän att införa en certifiering. Certifikatet bör bygga på gemensamt uppsatta regler. Införandet av ett lärarcertifikat kommer att skapa ett tryck på kommunerna att anställa certifierade lärare. Frågan om det behövs någon närmare formell reglering bör övervägas ytterligare.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

24. Ledarskap i skolan (punkt 23) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub369 yrkande 6.

Ställningstagande

Skolan behöver skickliga ledare. Tyvärr tvingas skolledare att arbeta mera med ekonomi och administration än med pedagogik. Varje skola måste ha en pedagogisk ledare, som inte nödvändigtvis också behöver leda skolans administration. Skolledarutbildningen måste stärkas och kan mycket väl ske tillsammans med annan ledarskapsutbildning som vänder sig till olika yrkeskategorier.

Den enskilda läraren måste också ges kunskaper i ledarskap. Det är mycket viktigt att alla lärarstuderande lär sig principerna för ett aktivt ledarskap och hur man praktiskt tillämpar utvärdering, uppföljning och betygssättning. Varje lärare måste kunna formulera mål för sitt och elevernas arbete. Goda insikter i hur man utvärderar elevernas arbete är nödvändiga för lärarnas utvecklingssamtal med elever och deras föräldrar samt för den pedagogiska diskussionen i stort.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

25. Värnande av läraryrkets kompetens (punkt 24) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub417 yrkande 15.

Ställningstagande

Det är inte underligt att så många som var tredje lärare allvarligt funderar på att byta yrke. Kommunala skolor måste få villkor som mer liknar de fristående skolornas: korta beslutshierarkier och större frihet från kommunpolitikerna. Politiker har till uppgift att sätta upp målen för skolans verksamhet och att med uppföljning och utvärdering se till att målen nås. Det är däremot skolans pedagoger – lärare och skolledare – som måste bestämma hur målen skall uppnås. Vid beslut som gäller skolan måste lärarnas professionella synpunkter få komma fram. Detta gäller också vid utarbetande av nya kursplaner. Att föräldrar och elever ges valmöjligheter och inflytande över skolans arbetsformer är mycket viktigt, men styrelser med lekmän och elever kan inte få fatta beslut om avgörande ekonomiska, pedagogiska och ämne-teoretiska frågor i skolan. Staten måste värna om lärarnas och rektorernas professionalism.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

26. Åtgärder för att motverka lärarnas stress (punkt 25) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub497 yrkande 9.

Ställningstagande

Ohälsa och stress har ökat bland lärare under 1990-talet. En undersökning från Arbetslivsinstitutet visar att var femte lärare är i riskzonen. En av de mest stressframkallande faktorerna är dåliga möjligheter till inflytande och kontroll över sin egen arbetssituation. Den hårdare regleringen av arbetstiden har exempelvis kraftigt minskat möjligheterna för lärare med små barn att förkorta barnens vistelsetid i förskolan genom att arbeta på kvällen. Det krävs nu

krafttag för att förbättra anställningsvillkoren, arbetsmiljön och lärarnas uppgifter.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

27. Karriärmöjligheter för lärare (punkt 26) – m, fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibrigsagic (m), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub392 yrkande 16.

Ställningstagande

I dag lämnar många duktiga lärare skolan när de vill utveckla sig själva och vill göra mer än att undervisa. Det måste finnas fler karriärvägar att gå inom skolan och bättre möjligheter att vidareutbilda eller vidareutveckla sig. Att t.ex. möjliggöra lärartjänstgöring på halvtid kombinerat med forskning på halvtid är ett sätt att underlätta vidareutveckling, ett annat är att inrätta lektorat som karriärbefattning. Det bör också inrättas specialisttjänster i skolan. Dessa skall inrättas för att vidareutveckla det pedagogiska arbetet, eller för att ge annan undervisning. Regeringen bör tillsätta en utredning, där bl.a. lärarorganisationerna ingår, för att se över hur karriärmöjligheter för lärare kan vidareutvecklas.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

28. Mentorskap i förskolan (punkt 27) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub416 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att de pedagogiska yrkena inom barnomsorgen erbjuder utvecklingsmöjligheter. En sådan möjlighet kan vara att erfarna pedagoger blir mentorer åt nyanställda. Många känner under sin första tid som förskollärare

att de behöver stöd för att klara av alla nya situationer som möter dem. Med en mentor vid sin sida får de lättare att möta utmaningarna.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

29. Kontakter mellan gymnasielärarna och forskningen (punkt 28) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub498 yrkande 24.

Ställningstagande

Det är viktigt att lärarnas möjligheter till forskning förbättras. Det måste finnas en större flexibilitet när det gäller utformandet av tjänster, så att lärare kan kombinera sin undervisning med t.ex. forskning. Kontakter mellan forskare och personal i skolan måste stimuleras.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

30. Mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen (punkt 29) – v

av Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub292 yrkande 21.

Ställningstagande

Alla barn och ungdomar behöver stöd för sin utveckling och sitt lärande, men även i en god arbetsmiljö, där barn och unga har möjligheter att lära sig om hälsa, finns det de som är i behov av särskilt stöd och stimulans. För dessa måste skolan tillhandahålla det stöd och den stimulans som den enskilda eleven behöver.

Mentorsprojektet ”Näktergalen – möten mellan skolbarn och högskolestudenter” har bedrivits av lärarutbildningen vid Malmö högskola. De barn som ingår i projektet lever under sådana förhållanden att de saknar goda möjligheter att utvecklas socialt och kunskapsmässigt. Mentorer har rekryterats i

första hand bland lärarstudenterna och har haft till uppgift att vara en positiv förebild för respektive barn och ge det uppmärksamhet och stöd. Utvärderingen av projektet visar att det haft stor betydelse för barnen, samtidigt som mentorskapet för mentorernas del kan vara en viktig väg att få kunskap om barns olika uppväxtvillkor och om de utsatta miljöer som är många barns vardag. Regeringen bör utreda hur erfarenheterna från mentorsprojektet kan spridas och utvecklas vid fler universitet och högskolor, samt om mentorskapet skall kunna tillgodoräknas som en del av utbildningen till lärarexamen.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till beslut som behandlas i yttrandet.

1. Andra motionsyrkanden (punkt 30) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Alla – lärare, rektorer, ungdomsledare, förtroendevalda och föräldrar – måste ta personligt ansvar i vardagen. Redan i lärarutbildningen bör mobbning behandlas utförligt, liksom i fortbildningen av lärare. Brister i fortbildningen är sannolikt ett skäl till att många lärare tycker att det är svårt att upptäcka mobbning. Vi moderater vill se ett tydligare regelverk som ger mer ansvar och en tydligare roll för den enskilde läraren.

Grunden för arbete mot mobbning handlar om att skapa en atmosfär av gemensamt ansvarstagande och en rollfördelning som stävjar oro i skolan. Det förutsätter regler som ger tillbaka en del av den naturliga auktoritet som 1900-talets senare hälft avskaffat med ”fri” pedagogik och frånvaro av tydliga regler.

2. Andra motionsyrkanden (punkt 30) – kd

av Inger Davidson (kd).

En av skolans viktigaste uppgifter är att kunna garantera en trygg och trivsam skolmiljö. Lyckas inte skolan med detta hämmas både kunskapsutveckling och social vidareutveckling för den enskilde eleven. Ökad kunskap om mobbning och konflikthantering bland skolpersonal är en viktig faktor för att upptäcka och åtgärda mobbning. Därför bör undervisning i mobbning och konflikthantering vara obligatoriska moment i lärarutbildningen och inte frivilliga som de är i dag. I flera andra länder är dessa moment obligatoriska och Sverige bör följa deras exempel. Det är inte acceptabelt att undervisning inom ett sådant viktigt område hänvisas endast till speciellt intresserade studenter. Alla som skall bli lärare bör få ta del av dessa kunskaper.

För att nå upp till målen om en trygg och trivsam skolmiljö krävs en gemensam värdegrund som omsätts i praktiken. Nyckelpersonerna i detta arbete är lärarna. Det är därför viktigt att lärarutbildningen innehåller kontinuerliga och omfattande inslag om värdegrunden. Reflekerande samtal, diskussioner och övningar är nödvändigt för att lärarna skall kunna bidra till en trygg skola och kunna överföra goda värderingar och etik till kommande generationer. För att möjliggöra det behöver undervisningen i lärarutbildningen om värdefrågorna stärkas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:Ub220 av Sten Tolgfors (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bristen på speciallärare och specialpedagoger i landet.

2003/04:Ub245 av Rigmor Stenmark (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att högskoleförordningen tydligt skall ange att lärarstudenten för att få lärarexamen skall ha goda kunskaper i konflikthantering.

2003/04:Ub271 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lärarutbildningen skall innehålla moment om utomhuspedagogik.

2003/04:Ub276 av Bo Lundgren m.fl. (m):

32. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om lärarutbildningen.

2003/04:Ub288 av Viviann Gerdin m.fl. (c, kd, mp, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att högskoleförordningen tydligt skall ange att lärarstudenten för att få lärarexamen skall ha goda kunskaper i konflikthantering.

2003/04:Ub289 av Birgitta Sellén och Margareta Andersson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla lärarutbildningar skall erbjuda bra undervisning om dyslexi.

2003/04:Ub290 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alternativa lärarutbildningar.

2003/04:Ub292 av Lennart Gustavsson m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den bör uppdra åt Skolverket att initiera fortbildning för lärare och skolledare om elevhälsa, skyldigheter vid misstanke om att ett barn far illa m.m.
7. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med förslag om hur lärares möjligheter till handledning skall utökas.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den bör utreda hur mentorsprojektet med Näktergalen i Malmö som förebild skall kunna spridas till andra universitet, högskolor och kommuner samt om deltagandet skall kunna tillgodoräknas som en del i utbildningen för lärarstudier.

2003/04:Ub299 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det stora behovet av fler utbildade teckenspråklärare samt fortbildning för utbildade teckenspråklärare som undervisar hörande elever i teckenspråk.

2003/04:Ub368 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mobbning bör behandlas utförligt redan i lärarutbildningen och ingå i lärarfortbildningen.

2003/04:Ub369 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av läraryrket.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lärarutbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av lärarcertifikat.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att akademiker med examen i relevanta ämnen skall bli behöriga efter två terminers kompletterande lärarutbildning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om initiativ för att åstadkomma fler lektorstjänster.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ledarskap i skolan.

2003/04:Ub382 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall vara obligatoriskt med både teoretisk och praktisk genuskunskap på förskollärarutbildningen.

2003/04:Ub388 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla elever som behöver det skall få särskilt stöd och att en utbildning till speciallärare skall införas.

2003/04:Ub389 av Hillevi Larsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lärarutbildningen tydligare bör uppmärksamma självdestruktiva flickor och deras speciella problematik.

2003/04:Ub392 av Håkan Larsson m.fl. (c):

14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag för att komma till rätta med lärarbristen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillsätta en utredning för att se över hur karriärmöjligheter för lärare kan vidareutvecklas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn för att se över möjligheten för lärare att få genomgå utbildning för att bli resurslärare.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att införa en lärarcertifiering.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att hållbar utveckling bör ingå som ett ämne på lärarutbildningarna.

2003/04:Ub398 av Mia Franzén (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lärar-, barnskötar- och fritidspedagogutbildningarna kompletteras med examensämne i stärkande av den psykiska hälsan och förebyggande av den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdrag till NASP att utarbeta förslag till utbildningsprogram för lärare, fritidspedagoger och barnskötare om hur man skall stärka den psykiska hälsan och förebygga psykisk ohälsa samt dess yttersta konsekvens vid suicidal handlingar och våldshandlingar hos barn och ungdomar.

2003/04:Ub416 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad förskolläraryrkesutbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökade utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa förskolläraryrkeslegitimation.

2003/04:Ub417 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Skolverket upprättar en plan för att fler lektorer skall få anställning i gymnasieskolorna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilda karriärtjänster bör inrättas för lärare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en lärarlegitimation bör införas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att komma till rätta med lärarbristen.
7. Riksdagen begär att regeringen förändrar högskoleförordningens examensordning så att ett av lärarutbildningens mål blir att ge kunskaper om elever med funktionshinder och hur dessa kan ges likvärdiga villkor i undervisningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra lärarutbildningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av finansieringen av den verksamhetsförlagda utbildningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att systemet med enhetslärare riskerar att försvaga lärarnas ämneskunskaper.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mer läs- och skrivinläring för lärare med inriktning mot grundskolans tidigare år.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer praktik inom lärarutbildningen inte får ske på bekostnad av ämneskunskaper.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skolan har en skyldighet att erbjuda fortbildning och vidareutbildning till lärare.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna läraryrkets kompetens.

2003/04:Ub418 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning av hur fler lärare med utländsk bakgrund kan rekryteras.

2003/04:Ub428 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp, fp, v, c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undervisning i HBT-frågor för lärarstudier.

2003/04:Ub437 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undervisning i HBT-frågor för lärarstudier.

2003/04:Ub438 av Inger Davidson m.fl. (kd):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortbildning för personal inom förskoleverksamheten.

2003/04:Ub439 av Alf Svensson m.fl. (kd):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en legitimation för lärare.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtliga lärare skall garanteras en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling, vilken uppdateras kontinuerligt efter samtal mellan lärare och arbetsledare.

2003/04:Ub441 av Inger Davidson m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk undervisning om mobbning och konflikthantering i lärarutbildningen.

2003/04:Ub445 av Christina Axelsson och Eva Arvidsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att personer som genomgår lärarutbildning skall lämplighetsprövas innan de påbörjar sin verksamhetsförlagda utbildningsperiod.

2003/04:Ub457 av Birgitta Carlsson och Annika Qarlsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av lärare i hem- och konsumentkunskap.

2003/04:Ub469 av Elizabeth Nyström och Ulla Löfgren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om trafikantutbildning på Lärarhögskolan som valbar kurs.

2003/04:Ub478 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att kunskapen om funktionshandikappet dyslexi ges ökad uppmärksamhet i lärarutbildningen.

2003/04:Ub495 av Sinikka Bohlin och Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av förskollärare.

2003/04:Ub497 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att tillgodose en tryggad lärarförsörjning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undervisning i lärarutbildningen om skolans värdegrund.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undervisning om mobbning och konflikthantering i lärarutbildningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ämneskunskapernas betydelse i läraryrket.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lösa ersättningsfrågan mellan lärosäte och skola vid verksamhetsförlagd utbildning i lärarutbildningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att akademiker med examen i relevanta ämnen skall bli behöriga efter två terminers kompletterande lärarutbildning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lärarlegitimation.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka lärarnas stress.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätt till kompetensutveckling för förskolans personal.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en skriftlig kompetensutvecklingsplan som uppdateras årligen för varje lärare.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att öka rekryteringen av förskollärare.

2003/04:Ub498 av Alf Svensson m.fl. (kd):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av en legitimation för lärare.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att garantera alla lärare kompetensutveckling i enlighet med en individuell, skriftlig plan som uppdateras årligen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra kontakterna mellan gymnasielärarna och forskningen.

2003/04:Ub517 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av medieutbildning i lärarutbildningarna.

2003/04:So205 av Inger René (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i utbildningarna ledande till lärarexamen för yngre år ges adekvata kunskaper i näringslära och kosthållning.

2003/04:So414 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i lärarutbildningen skall ingå utbildning om narkotikans symtom och effekter.

2003/04:So419 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

4. Riksdagen begär att regeringen ger Högskoleverket i uppdrag att utvärdera den nya lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återinförd speciallärarutbildning inriktad mot direkt arbete med elever i behov av särskilt stöd.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa handikappkunskap i lärarutbildningen.

2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompetensutveckling för personal som arbetar nära barn i skola och barnomsorg.